

**Hier zie je nogmaals het gehele spellingdocument.
In de geel-gekleurde tekstvakken staan toelichtingen bij de keuzes.**

- CONCEPT - V5

Nich verkeerd begriepen: dizze schriefwieze is nich de zovölste schriefwieze van et Tweants. De regels veur et schrievn dee hier bij mekaar stoat, möj zeen as 'n anvullen van *de Kreenk-spelling* oet 2008. En woar et nöadig was is der ok wat anpast.

De *Kreenkspelling 2008* is terechkömmen in et beukken *Tweants, hoo schrief iej dat...* (et 'witte beukken'). Dizze *Kreenk-schriefwieze 2022* is ne oetgebreidere, en loa'w hoppen verbeterde, versie doarvan.

Et gef aaltied leu dee zegt: 'Ik hoal mien eagen schriefwieze an, want woar ik vot kom zegt wiej et hil aans.' Zee haalt dan feilijk taal en spelling deur mekaar. De Kreenkspelling is 'n klaankspelling. Alle weure en alle falderoasies van et plat köj der met schrievn. Et schrif nich veur o'j *keark, kark, kaark, kaarke, of koarke* broeken mut. Et schrif wá veur dat a'j, loa'w mer zeggen, *keark* zegt, *of koarke*, da'j et dan nich schriewt as *kaerk, kèèrk, keeâk, of kaorke*, um mer wat te neumen. En a'j leest: *Ik heb em dat gevven*, dan is der niks op teagen um: *Ik heb em dat geavn, geevn, geaven* of *doan* te schrievn. Veer moal ne aandere oetspraak, mer toch mer ene schriefwieze. Mer: *Ik heb um dat geamm*, geet teagen de schriefwieze in. Et smit ok gen aandere oetspraak op as met: *Ik heb em dat geavn*. Ne eagen schriefwieze is dus nich nöadig um oen eagen Tweants op pepier te kriegen.

In 2008 warn verscheidne zaken extra nich invuld. Dat was nich um haalf weark of te leawern, dat was extra zo doan. 'Eerst effen ankieken of et anslöt, en dan secuurer ofmaken,' zo ha'w dat met mekaar ofsprökken.

De schriefwieze dee a'j noe veur oe hebt, möj dan ok zeen as 'n compleet-maken van de spellingregels van 2008.

As wiej zegt dat de *Kreenkspelling 2008* good is ankömmen, dan zegt wiej niks te völ. Ze wördt völ broekt. Ok de *Biebel in de Tweantse sproake* van Anne van der Meiden is in dee spelling zat. Ok a was dee spelling doo'n *Biebel* oetkwam, nog nich himmoal kloar.

Om misverstanden te voorkomen: deze spelling is niet de zoveelste spelling van het Twents. Onderstaande verzameling spellingregels is een nadere invulling, en waar nodig aanpassing, van *de Kreenkspelling* van 2008.

De *Kreenspelling 2008* is vastgelegd in het boekje *Tweants, hoo schrief iej dat...* (het 'witte boekje'). Deze *Kreenk-schriefwieze 2022* is een uitgebreidere en hopelijk, nog weer verbeterde versie daarvan.

De ervaring leert dat een afgesproken Twentse spelling altijd ook weerstand oproept. Niet zelden komt die weerstand door een misverstand waarbij men taal en spelling door elkaar haalt. De Kreen-spelling is een klankspelling. Alle woorden en varianten van het Twents kunnen ermee geschreven worden. Het schrijft niet voor of je *keark, kark, kaark, kaarke, of koarke* moet gebruiken. Het geeft wèl aan dat als je *keark* zegt, of *koarke*, dat je het dan schrijft als zojuist aangegeven en niet als bijvoorbeeld: *kaerk, kèèrk, keeâk, of kaorke*. En als je leest: *Ik heb em dat gevven*, is er niets op tegen om: *Ik heb em dat geavn, geevn, geaven* of *doan* te schrijven. Vier varianten, die alle vier anders klinken, maar zich allemaal houden aan dezelfde spellingvoorschriften. Maar: *Ik heb um dat geamm*, gaat tegen de spellingregels in. Het levert ook geen andere uitspraak op dan: *Ik heb em dat geavn*. Een eigen, persoonlijke schrijfwijze is dus niet nodig om je eigen Twents op papier te krijgen.

In de versie van 2008 zijn bewust diverse zaken oningevuld gebleven. De samenstellers, waaronder ondergetekende, wilden eerst afwachten hoe de nieuwe *Schriefwieze* zou vallen in het gebruik.

De nu volgende *Schriefwieze* is dan ook te zien als de completering van de spellingregels van 2008.

We kunnen gerust stellen dat de *Kreenkspelling 2008* goed ontvangen is en veel gebruikt wordt. Ook de *Biebel in de Tweantse sproake* van Anne van der Meiden is in die -toen nog niet geheel uitgewerkte- *Kreenkspelling* gezet.

<p>De veurige spelling was dus nog nich himmoal kloar, mer der stunnen wa 'uitgangspunten' neumd woar de schrievers rekkening met mossen hoalden. Biej dit verder oetwarken van de schriefwieze bin ik van dee begeensels oetgoan.</p> <p>De schriefwieze is oetprakkezeerd veur Tweantenaren, wend an et 'Nederlandse schriftbeeld'. Et geet doarum oet van de Tweantse wieze van oetsprekken, bijv. <i>lopen</i> - uitspraak <i>loopm</i>; <i>nemen</i> - uitspraak <i>nemm</i>.</p> <p>NB: Et is gen fonetisch schrieven um nen boetenmaarksen dudelijk te maken hoo o'j 'n Tweants woord oetsprekken mut. Hier en doar is der, woar at dat nöadig is, dudelijk maakt hoo o'j bepoalde lettercombinaties leazen mut.</p> <p>En biej alns is et credo:</p> <p>"Mien moo mut dreks können begriepen wat der steet at he't least."</p> <p>En biej alns woar <i>de Kreenkspelling</i> niks oawer zeg, wördt de spelling veur et Standaard-Nederlands anhoalden.</p> <p><i>Herman Finkers, 2022</i></p> <p><i>ps. der is perbeerd alns zó op pepier te kriegen, da'j et nog es makkelijk opzeuken könt.</i></p>	<p>Bij die niet ingevulde onderdelen stonden uitgangspunten vermeld, waar de schrijver rekening mee moest houden. Bij deze completere uitwerking zijn die uitgangspunten gehanteerd.</p> <p>De spelling is ontworpen voor Twentenaren, gewend aan het Nederlandse schriftbeeld. Het gaat derhalve uit van de Twentse wijze van uitspreken, bijv: <i>lopen</i> - uitspraak <i>loopm</i>; <i>nemen</i> - uitspraak <i>nemm</i>.</p> <p>NB: Het is dus niet een fonetische spelling om niet-Twentenaren duidelijk te maken hoe je een Twents woord uitspreekt. Voor de duidelijkheid is er, waar nodig, een uitleg van de spelling-uitspraak toegevoegd.</p> <p>Dit alles onder het motto:</p> <p>"Mien moo mut dreks können begriepen wat der steet at he't least."</p> <p>Waar onderstaande regels geen uitspraak over doen worden de Nederlandse spellingregels gevolgd.</p> <p><i>Herman Finkers, 2022</i></p> <p><i>ps. gepoogd is het geheel zó op te schrijven dat spellingvragen makkelijk na te slaan zijn.</i></p>
---	---

Samenstellers *Kreenkspelling 2008*:

André Hottenhuis †

Bert Groothengel

Gerard Vaanholt

Gerrit Kraa

Harry Morshuis

Hennie Beerlage †

Herman Finkers

Thea Kroese

Met dank aan:

Goaitsen van der Vliet

Nadere aanvulling en uitwerking 2022

Herman Finkers, Böaning (Loster)

KLINKERS

OVERZICHT VAN DE IN HET SN (STANDAARD-NEDERLANDS) NIET VOORKOMENDE KLINKERTEKENS EN -COMBINATIES

- ö - *pröttel* als in het Duitse *Köln*
- ä - *männeke(n)* als in het Nederlandse *stem*

Wanneer een **a**-klank bij verbuiging verandert in een **e**-klank is ervoor gekozen dit te doen met een umlaut, vanwege de snellere woordherkenning. Vgl. bijv: " *schiere päk*" (*knappe pakken*), en " 'n *klean stämmeke*" ('*stammetje*'), met " *schiere pek* en 'n *klean stemmeke*. Ter onderscheiding met de andere betekenissen: *pure pek* (teervloeistof), *klein stemmetje* (waar je mee praat).

- oa - *droad* als in het Engelse *abroad*; verlengde korte ò
- öa - *nöalen* als in Fr. *oeuvre*
- ea - *wean* als in het Franse *mère*

Een aantal Nedersaksische schrijfwijzen schrijft de **a** voor de **o**. Je zou dan ook **waen** en **naölen** moeten schrijven. Maar het voordeel van de **a** erachter plaatsen is, dat je die **a** kunt zien als een verlenging van de korte ò, ö en è-klank die ervoor staat: **wean**, **nöalen**. Makkelijk te hanteren regel en consequent woordbeeld. Bovendien is dit al heel lang te doen gebruikelijk in Twente. Er is reden noch noodzaak dit te veranderen.

oa: Overzichtelijk woordbeeld bij bv verkleinwoorden en meervouden. *Poal – pöal (mv) - pöalken (verkl.)*

- eui - *heui*
- öai - *höai* uitgesproken als in het Franse *oeil*
- eai - *kleaien, zeaien*

NOG ENKELE BIJZONDERE LETTERCOMBINATIES

- vn - *leavn, eavn*, uitgesproken als *leamm* en *eamm* (zie onder: 'de uitgang -ven')

Zie voor onderbouwing verderop, bij 'de uitgang -ven'. voluit geschreven.

- uj - *buj, bujke(n)*
- uuz - *twee muuz, twee huuz*
- iej - *wiej* ('wij'), *biej*, ('bij'), *ze kriejt* ('ze krijgen')
- i-j - *wi-j* ('wij'), *bi-j* ('bij'), *ze kri-jt* ('ze krijgen')
- ej - *hej* (*heg*), *ze zejt*
- ow - *ow, bow*

Na een *ie-* of (*u*)*u*-klank altijd *j* en geen *i*:
boerderieje. En *krujen* en *bujke*. Geen *boerderieie*, *kruuien* of *buuike*.

In andere gevallen geldt: als een *i*-klank een veranderde *g* betreft schrijf je een *j*, zit er een *i* in het Nederlandse en/of Twentse equivalent, dan schrijf je een *i*:
Zie onder: '*De veranderde g*'

De twee bovenstaande regels omtrent j en i is vanwege de woordherkenning en het prettiger woordbeeld.

KLINKERS KLINKEND ALS EEN TWEEKLANK

In sommige delen van Twente kent men klinkers met een tweeklank.
Bijvoorbeeld: *voe-ēgél* ipv *voggel*.
Indien men dit wenst weer te geven (nodig is het niet), schrijft men dit als *voēgel*.
voēgel, *koēgel*, *striên*, *goân*, *weân*, *zeân*.
Verder ook: *iêne* / *zuêwne* / *niêgne*. / *köpke theâ* (uitspraak: *köpke thii-ã*).

*Het hangt ervan af hoezeer men gehecht is aan het weergeven van die tweeklank. Iemand uit Zuna zal, ook al leest hij/zij: **zeen**, automatisch zeggen: **zeân**. Evenzo bij **zeuwne**, **thee** etc. Mocht de drang echter groot zijn om die tweeklank wel weer te geven, doe het dan op deze manier. Omdat niet naar een standaard-twents wordt gestreefd, maar alle lokale varianten moeten kunnen worden weergegeven, is het des te belangrijker bij het schrijven van die klanken wél tot een standaardisering te komen.*

Afhankelijk van de lokale variant, kan dus geschreven worden: *ween*, *wedden*, *wean*,
en weân. Uitspraak resp: *weeñ*, *wenn*, *wèeñ*, *wii-ãñ*. Vier verschillende uitspraken.

NB: *ea*, *oa*, *en öa* niet gebruiken om een tweeklank aan te geven die veroorzaakt wordt door een *r* die er achter staat!
De *a* geeft een verlenging van een korte klinkerklank: *èè*, *òò*, *öö*.
Wear is dus *wèèr* ('wei'), en niet *wee-â* (*weer*).

-R NA OO, EE, UU, OE, IE, EU

De Nedersaksische (en Hoogduitse) *-r* is een lastige letter. Hij beïnvloedt de uitspraak van de voorafgaande dubbele klinkers: *oo*, *ee*, *uu*, *oe*, *ie* en *eu*, en valt zelf weg. Achter de klinker komt een soort *a*-klank. *koo-ã*, *zee-ã*, *muu-ã*, *wie-ã*, *deu-ã*.
Je schrijft die klankverandering niet. Maar gewoon: *koor*, *zeer*, *muur*, *wier*, *deur*.
Zoals in het Duitse: *Die Gitarre und das Meer*; *Und sein kleiner Teller bleibt ihm immer leer*; *Lorbeer* ('laurier'), *Niedermoor* ('laagveen'), waar ook geen extra *a* wordt toegevoegd. De *r* zorgt al voor die "a"

Zo schrijf je ook: *keerl*, *weerld*, *geern*. En: *wat door*, *den doren*.
Uitspraak resp: *kee-ãl*, *wee-ãld*, *gee-ãn*, *doo-ã*, *den doo-ãn*.

Niet schrijven: *zear*, *gean*, *gearn*, *wea*, *wear*, *keal* of *kearl* als *zee-ãr*, *gee-ãn* etc. bedoeld wordt. Dat geeft misverstanden als: *dat döt zear*, *zear he*.
Correct is: *dat döt zeer*, *zear he*. ('Dat doet zeer, zei hij.')

Kortom: nooit voor een *-r*; de door die *-r* veroorzaakte tweeklank nog eens extra aangeven met een *a* of 'dakje'. Dus voor *geern* geen: *gearn*, *geârn*, *gean*, of *geân* gebruiken, en voor *wier* ook geen *wiêr* etc..

Alleen *ea*, *oa*, *öa* voor een *-r* gebruiken als een enkelklank wordt bedoeld: *Dat zear he*.

Dit is een erg hardnekkige. Men schrijft meer en meer (meer dan vroeger), kearl, doaren döl, mooi wear (ipv mooi weer). Dit geeft echter onnodige verwarring. Wordt een enkelklank bedoeld, of toch een tweeklank die al wordt weergegeven door de r, net als in het Duits. Zie hieronder in de spelling zelf. Prins Bernhard sprak, als Duitser, voor gewoon uit als voo-ä. Zoals dat in Twente ook te doen gebruikelijk is. De tweeklank ontstaat door de r die de klank van de letter die voor die r staat, beïnvloedt. Extra weergave geeft alleen maar, zoals gezegd, verwarring. Er zijn er die zeggen dat ze bij kearl, een èè-klank zeggen. Dus een ea. Hoezeer ik ook m'n best gedaan heb het verschil met kearl te horen, ik hoor het niet. In ieder geval kun je zeggen dat het verschil zo miniem is dat die niet apart hoeft te worden weergegeven. De nadelen zijn te groot. Dus: poaskearls. Poaskearls is in feite een aanwijzing voor 'Boetenmaarksen' hoe ze de -r moeten uitspreken. Maar deze spelling is gemaakt voor Twentenaren. En je hoeft de 'boetenmaarksen' alleen maar te zeggen dit type woorden uit te spreken: "op z'n Duits".

WOAR, DOAR, KLOAR, HOAR, KOAR, JOAR ETC.

oa is **dus òò**, *ik road, wiej goat, sloat*. Desondanks schrijf je *woar, doar, kloar, goarden* etc, terwijl dat in feite geen **òò**-klank is. Qua uitspraak zou je moeten schrijven: *woor, door, kloor en goorden*, net als: *oor, koor, zoren toog*, en *den is door, den doren döl*. Maar vanwege de gelijkenis met het bekende *waar, daar, sla, garden/garten en klaar*, schrijven we toch: *woar, doar, sload, goarden, kloar, hoar, koar, joar* etc. (snellere woordherkenning).

In de uitspraak zal dat voor iemand met een Twentse tongval geen probleem opleveren. Zo wordt het dus: *wat bint ze door, doar in Goor*.
(Slechts taalkundig exemplarisch bedoeld.)

De motivatie voor het bovenstaande staat al in de beschrijving van de regel. Puur woordherkenning dus, terwijl het qua klank eigenlijk door, kloor etc. is.

DUBBELE OF ENKELE KLINKER

- Analoog aan het standaard-Nederlands wordt de lange klinkerklank behandeld als: *meer, meren*. Zo ook: *moo - moder; zeer - zere (veut), haand - hane; peerd - pere, krusigd, bujen*.

En eveneens analoog aan het standaard-Nederlands uitzonderingen als: *twee, tweeden*.

- Een Twents woord dat in het Nederlands een *oe*-eindklank heeft wordt geschreven als *oo*. Bijvoorbeeld: *moo, koo, too, voo*. Ook in samenstellingen gebeurt dit: *koostal*. Binnen het woord waar de *oo* in het Nederlands een *oe* is, schrijven we *-o-*: *moder, vroger, Bokel*.

*Er is wat voor te zeggen om te kiezen voor: mooder, haane, peere, vanwege de gelijkenis met: moeder, haande en peerde. Nadeel is dat je dan een aparte regel moet hebben die uitlegt dat je toch met een dubbele klinker schrijft (afwijkend van de Ndl schrijfwijze: koken, kranen, peren) wanneer er sprake is van een weggevalen **d**: haan(d)e, peer(d)e. Ook had gekozen kunnen worden voor "haan'e, peer'e, maar dat geeft weer een extra teken en een onrustiger woordbeeld. In 2008 is er lang over gesproken, maar nagenoeg eensgezind was men van mening dat dit de minste schrijf- en leesmoelijkheden zou opleveren. Het is tot nu toe ook niet problematisch gebleken. (Er zijn ook schrijvers die **peerde** schrijven, ook al spreekt men die **d** niet uit. Dit vraagt dus om een extra uitspraakregel; en het gevaar van beïnvloeding van de uitspraak door de spelling is hier groot. Zie ook verderop bij de stomme **d**.) Enkel bij die lokale varianten waarbij men de **d** in bijvoorbeeld peerde en haande echt uitspreekt, wordt de **d** geschreven.*

- Eveneens analoog aan het Nederlands schrijf je: *la, aju, allo, uro* (dus één klinker), en: *nee, hee, zee*.

- Het Twents kent, naast bijv. *la* (lange *a*-klank), een korte *a*-klank aan het eind van een woord, of een vrijstaande *a*: *Ik keanen ne wa. Ik heb et a zeen*. Dit wordt niet apart aangegeven. In de praktijk zal een Twentenaar dit vanzelf kort uitspreken.

*Het alternatief zou zijn dat je bijvoorbeeld **wà**, of **wâ** (extra diakritische tekens) schrijft. Als dat niet echt niet nodig is, altijd vermijden, was een van de uitgangspunten van de spellingscie.*

- Een korte *o*-klank aan het eind geeft men weer als *ô*: *nô dan*.

*Hier wél gekozen voor toevoeging diakritisch teken, omdat vanwege gelijkenis met **zo**, het snel gelezen kan worden als **noo**.*

- Een losse *o* als in SN: *o nee, o joa, o juustem*. (klinkt als: *óó*).

- En de 'doffe' *o*-klank als *oh*. *Oh, wat noe dan toch?*

- Een korte *e*-klank en *u*-klank aan het eind als in SN: *eh, uh, de, te, ze*.

- De twee verschillende korte *o*-klanken: *vos* vs *hok*, worden niet verschillend gespeld. Uiteraard wel in de verbuigingen: *'n vöske, 'n huk(s)ke(n), twee vös, twee huk(ke)*.

SAMENTREKKINGEN

Een samentrekking is een combinatie van twee woorden die als één geheel wordt uitgesproken, waarbij minstens een van de betreffende woorden wordt verkort of vervormd. Buitenlandse voorbeelden zijn: *you'll, (je) t'aime*.

- Bij het samentrekken gebruik je een apostrof. Dit is ook gebruikelijk in het Nederlands (*da's ook wat, zo'n kerel*) de omringende talen, en de overige Nedersaksische dialecten. Dus:

wil iej wordt geschreven als: wi'j. En zo ook: zö'w (zöl wiej), he'k, o'w, a'j, hoo kan't, dan he'k oe, dat kaan'k wa, he'j a?, ik heb ze wa's zeen, dee maj'k lien.

Het is een tijdje de regel geweest om in het Twents samentrekkingen met een streepje te schrijven: wi-j, he-j. Er is geen noodzaak toe. Het komt in de ons omringende talen niet voor. Ook in het Nederlands gebruikt men een apostrof: **da's ook wat**, zoals al aangegeven. En hoe schrijf je dan de klank **i-j** (**wi-j** - 'wij'), als **wi-j** de samentrekking van **wil iej** aangeeft. Daarom: apostrof.

Ook als er maar bij een van beide woorden wat wegvalt, bijv: *ik kan't (wa)*, wordt er geen spatie gebruikt. Dit is analoog aan bijvoorbeeld het Engels, *I can't*. Dus: *ik kan et naast ik kan't* is mogelijk.

Uitzondering: als twee woorden worden samengetrokken waarbij noch aan het eind van het eerste noch aan het begin van het tweede, iets wegvalt, wordt de Nederlandse spellingregel gehanteerd: *'t is wat; 's oavns, 's morns; 'k wol*. Dus met een spatie ertussen.

- Op schrift niet meer dan twee woorden samengetrokken schrijven. Ook al hoor je drie (en soms wel vier) woorden uitgesproken worden als één woord. Dus je schrijft: *doe he'k n stool pakt; da's et gevoar; a'j et wollen, dan he'j et had*.
(uitspr: *doe hekn stool pakt, dast gevoar, ait wollen, dan heit had*).

Een alternatief zou zijn: *a'j't, a'j 't, ajt of ait*. Dat heeft als nadeel dat het lastig op het oog te herkennen is. Daarom: *a'j et; he'j et, doe he'k n stool pakt*.

- Samentrekkingen zijn een sterke eigenschap van het Twents. Soms worden er wel vier woorden samengetrokken: *hejmn auto metdoan?* (*heb iej em den auto*). Dit wordt geschreven als: *he'j em'n auto metdoan?* (zie ook bij lidwoorden). Ook hier dus maximaal twee woorden samengevoegd schrijven.

- Wanneer bij een samentrekking voor en na de apostrof dezelfde letter staat, (*dat't, hoo good't west hef, in'n hof, dan deank'k, van'n stool*), dan vervalt de laatste letter en blijft de apostrof over: *dat', hoo good' west hef, in' hof, dan deank', van' stool, ik wol geern' köster spreken*. De *d* en de *t* worden hierbij behandeld als een en dezelfde letter.

Denk ook aan het Nederlandse genitief dat samentrekkingen kent als: *Ans' fiets, naast Henks fiets*, om te voorkomen dat je *Ans's of Anss* krijgt.

NB: Hierdoor is het aan te bevelen citaten niet aan te geven met enkele aanhalingstekens maar met dubbele. Om duidelijker de onderscheiden functies te zien:
Hee zeg: "Ik bin in' hof."

- In sommige delen van Twente komen samentrekkingen met *wiej* voor waarbij de *w* verandert in *m*. Dit schrijf je als: *dat doo'm, dan goa'm*.

- Zoals men in het Engels kan kiezen om *you will* of *you'll* te schrijven, naargelang de context en het ritme van de zin, kun je in het Twents afwisselend voor *zö'w* of *zöl wiej* kiezen. Bij wat algemener gebruik: bv Bijbel, officiëlere teksten, wordt aangeraden zo min mogelijk samengetrokken te schrijven. Dus: *doo heb wiej et zeen*. In plaats van: *doo he'w 't zeen*. (In de *Biebel in de Tweantse sproak* heeft Anne van der Meiden de keuze gemaakt altijd niet-samengetrokken te schrijven.)
- **NB:** zoals hieronder bij 'lidwoorden' aangegeven, wordt het bepaald lidwoord mnl. wel altijd samengetrokken geschreven aan een voorafgaand woord: *op'n stool*; *doo heb wiej'n profheet vrogd*. Maar niet aan een voorafgaande samentrekking: *a'j n stool pakt*.

LIDWOORDEN

	Mannelijk	vrouwelijk	onzijdig
Bepaald:	'n (n/den) <i>stool</i>	de <i>toafel</i>	et <i>hoes</i> *
Onbepaald:	nen <i>stool</i>	ne <i>toafel</i>	'n <i>hoes</i>

(Nederlands:

Bepaald:	de <i>stoel</i>	de <i>tafel</i>	het <i>huis</i>
Onbepaald:	een <i>stoel</i>	een <i>tafel</i>	een <i>huis</i>

*(uitspraak: **ət** (schwa + t); de **e** als in **de**.)

Bij het script van *Van Jonge Leu En Oale Groond* heb ik nog geschreven: **op 'n stool** etc. De acteurs, ook de ervaren platsprekers, lazen dit in eerste instantie altijd als: **op een stool**. We zijn tezeer gewend geraakt aan het Nederlandse 'n dat altijd klinkt als **ən**. Pas uit het zinsverband kan men opmaken dat niet het onzijdige, onbepaalde lidwoord 'een' wordt bedoeld, maar het mnl bepaalde **den** dat in het Twents klinkt als enkel een **n**: **opn stool**. Bij 'De Beentjes Van Sint-Hildegard' heb ik, op het idee gebracht door Platduitse teksten waarin men vaak die 'n vastschreef aan het woord dat ervoor staat, gekozen de 'n, indien bedoeld als bep. lidw. mnl, vast te schrijven aan het voorafgaande woord. Bij de gezamenlijke lezing van *De Beentjes* bleek niemand het nog verkeerd te lezen, en niemand vond het vreemd dat het er samengetrokken geschreven stond. Je kunt, voor het gemak, **op'n stool** zien als een samentrekking van: **op den stool**.

- Het bepaald mannelijk lidwoord 'n wordt altijd vastgeschreven aan het voorafgaande woord: *Hee zit op'n pot*. ('hij zit op de wc').

Dit is een belangrijk verschil met de voorlaatste versie van de *Kreenk-spelling*.

Begint een zin met het mannelijk lidwoord dan kan er uiteraard niet aan elkaar getrokken worden. In dat geval vervalt de apostrof: **n Stool steet in' hook**.

(Let wel: **in' hook**, omdat bij de samentrekking **in'n** de laatste letter vervalt, zoals hierboven onder samentrekkingen beschreven staat.)

Evenzo na een leesteken: *Hennik, n oaldsten, (...)* Dit voorkomt verwarring en spellinguitspraak met onbepaald lidwoord onzijdig, dat uitgesproken wordt als: *ən: 'n steulken*.

- Na een samentrekking vervalt bij het *mnl* bepaald lidwoord eveneens de apostrof en wordt niet samengetrokken geschreven:

Da'w n haals wier good löstrekken majt. A'k n dokter bellen mut.

*De Groninger spelling schrijft de onbetoonde lidwoorden 'het' en 'een' als t en n. En Dialexicon-Twents schrijft: met n dokter, op t rabat, op n/un tealderken, ok s n moal. De losse n en t geven een erg compact woordbeeld wat lastig leest. Daarbij is het niet duidelijk of het samengetrokken bedoeld is als een los, onbetoond woord. **Dat t kan** is dat: **dat' kan** of **dat et kan**? En tegen **un** verzette André Hottenhuis zich destijds met goede redenen, evenals tegen **um** ('hem') en **ut**. Voorwaarde om een **u** te schrijven is dat de lippen gerond worden. Dat is niet het geval, de lippen blijven gespreid. De klank is een schwa, zoals in **de**. Eigenlijk zou je voor 'een' (onbepaald onz.): **en** moeten schrijven, zoals je ook in het Platduits geregeld ziet, waarbij de **e** (in **en keend**) ook een schwa is. Door onze gewenning aan het Nederlandse 'en' zal dit niet als een schwa worden gezien. Ook al omdat het Twents het woord **en** kent als voegwoord. Het Platduits heeft dat probleem niet. Zo is het voegwoord 'en' daar: **un**. 'Planten un bomen.'*

NB: Omdat het probleem met '**n**' voor het *mnl* bepaald lidw. blijft bestaan wanneer er geen woord voor staat, is hier de **n** nog wel ingevoerd voor die gevallen: **n Auto**. Zo kan ook aan het begin van een zin of na een leesteken geen verwarring ontstaan met 'een auto' ipv 'de auto'.

- Bij een sterke nadruk op het *mnl.* bepaald lidwoord kan ook **den** worden gebruikt: *Den greunen gaperd* (carnavalsblad Denekamp), *Den Gloepensen Gruffalo*, *den gek*, *Asterix den Galliër*.

- Het onbepaald onzijdig lidwoord '**n**' wordt los geschreven:

Hee is van 'n steulken pleerd. (Hij is van een stoeltje gevallen.) Nooit samengetrokken schrijven. Dus: *op 'n steulken (op een stoeltje), en op'n stool (op de stoel)*.

- **et** beklemtoond schrijven we: **hét** (*wiej maakt hét bier van Twente*), of **het** (*het van hiernöast*).

- '**t**' is gereserveerd voor samentrekkingen. Zodat je **op't** naast **op et** kunt schrijven. En '**t aander**' naast **et aander**. (*uitspraak resp: opt, op at, taander, at aander*).

In de Kreenkspelling van 2008 werd nog geschreven: 't hoës. Dus 't ipv et. (Zie ook verderop bij: em, der, es. Ook hier geen: 'm, d'r, 's) Et etc scheelt onnodige leestekens, en het geeft een rustiger beeld. Het wijkt weliswaar af van het Nederlandse woordbeeld met een apostrof: 't, maar het Twents gebruikt het aanzienlijk vaker. Praktische nadelen levert het niet op. Em heeft, zoals gezegd, een schwa en geen ù.

Cato Elderink : 'Oet et laand van aleer' en 'Wat em doo zien besmoor verteld har, wus et nog van boeten.' Ook in het Platduits is deze schrijfwijze gebruikelijk.

Het em (en niet um) ('hem') voorkomt tevens verwarring met het Twentse um ('om').

- De uitgang **-en** wordt voluit geschreven.

Dus: *liggen, hebben, nemmen, nen stoeten, nen koken, hulen, nen miezen* etc.

(Uitgesproken als: *lingn, hemm, nemm, huuln, stoetn* etc.

Dit is gelijk aan het Duits: *leben, liegen, haben, nehmen*; uitpraak: *leemm, liengn, haamm, neemm*.

- Uitzondering zijn woorden die een onbeklemtoonde **-len, -ren of -nen** hebben na een onbeklemtoonde **-e-**: *jodeln, smeicheln, kuiern, aandern, leawern, fiedeln, gad-dern*. Ook dit is analoog aan het Duits.

En ook geen *rekkenen, zeagenen, tekenen, kriegsgevangenen*. Maar: *rekken, zeagen, teken, kriegsgevangen*.

Er zijn voorstanders van het schrijven van de **-en** als **loopn, geemm, nemm, fietsn**. Of: **loop'n, geev'n, nemm'n, fiets'n**. Omdat anders een 'boetenmaarksen' het wellicht gaat uitspreken als: **lope, geve, neme en fietse**. Maar de spelling is, nogmaals, voor Twentenaren. Als iemand buiten Twente (of deel Twentse jeugd dat niets meegekregen heeft van het Twents) Twents wil leren, dan zal hij t/m zij ook de uitspraak moeten leren. En net als bij het aanleren van een andere vreemde taal zul je in dat geval moeten leren hoe je een bepaald woord schrijft én uitspreekt. Je leert dat je het Duitse 'haben' niet uitspreekt als: *habe*, maar als *haamm*. Zoals Hollanders hun kinderen leren dat **overnemen** op z'n Hollands niet uitgesproken wordt als: **overnemen**, of **oveneemm**, maar als **oowverjneejme**.

In sommige gevallen hoor je bij woorden van bovenstaand type juist de eerste onbeklemtoonde *e* wegvallen. Dit schrijf je als: *kopren, in duustren oorlogstied, nen lekren ijsco, nen nuchtren keerl, zolvren*.

- Verdere uitzondering:

DE UITGANG **-ven**

Een combinatie **-ven** (ook binnenin een woord), die de uitspraak **-mm** heeft, schrijf je als **-vn**: *oavnd, 's oavns, leavntig, leevn, leavn, gevn, drievn, zeuvn*.

Kortom: **-vn** wordt altijd uitgesproken als **-mm**.

Hee hef'n hillen oavnd nog oamd ('hij heeft de hele avond nog geademd.')

Een **-ven**-uitgang zoals in **leaven** en **boaven**, kan men voluit schrijven, maar meestal wordt de 'ingeslikte' uitspraak bedoeld: **leamm, boamm**. Omdat het klankverschil met het volledig uitgesproken woord erg groot is, zal men **leaven** en **boaven** niet snel herkennen als de uitspraak **leamm** en **boamm**. Je ziet daarom veel dat schrijvers die wel **lopen, nemmen** etc. voluit schrijven, toch bij een **-ven**-uitgang de **-mm** schrijven. Daarom is gekozen om de uitgang **-ven** te schrijven als **-vn** wanneer men de verkort uitgesproken versie wil weergeven. Dit zal vaak het geval zijn. Men moet dan wel de uitspraakregel onthouden dat een geschreven **-vn** staat voor een **-ven**-uitgang die uitgesproken wordt als **-mm**. Het veel geschreven **oamd**, voor **oavend**, wordt dan beter geschreven als: **oavnd**. En: **'s oavns, geevn, nen heten oavn**. Dat niet gekozen is voor de schrijfwijze **-mm**, is vanwege de woordherkenning. Bovendien zal iedere 'modersproaksprekkerd' **-vn** meteen uitspreken als **-mm**.

NB: Wanneer echter voluit de klank **-ven** wordt bedoeld, of in een wat formelere tekst, schrijf je: *leaven, oavend, geveen, geaven, geven* etc.

In sommige delen van Twente heeft men vaak in plaats van een **-mm**-klank, een **-wn** (*oawnd, leawn, leawnd, leawntig, driewn*). Dit wordt weergegeven als **-wn**. Zonder *e*.

HET LIGGENDE STREEPJE

wordt gebruikt voor:

- het samenvoegen van hele woorden:

Op-de-Krab, Wossen-Jan.

- het weergeven van bijzondere klinkers: *bi-j* ('bij'); *wi-j* ('wij').

Zodat je kunt krijgen: *Bi'j bi-j Damhoes wes?* ('Ben je bij Damhuis geweest?').

- verduidelijking van een anders makkelijk verkeerd te lezen woord:

n Trein is an-ekömmen. Hee is met-ekömmen.

Anekömmen en *metekömmen* zou herkenning- en uitspraakmoeilijkheden kunnen opleveren.

- In het Twents wordt geregeld een zelfstandig naamwoord vervangen door een omschrijving. 'Misvatting' wordt dan 'n verkeerd-begriepen. En 'samentrekking': 'n an-mekaar-trekken. Ook hier gebruik je dan het liggende streepje. Vergelijk het Ndl: *kant-en-klaar, een staakt-het-vuren*.

HET SCHRIJVEN VAN DE STOMME MEDEKLINKERS *r*, *t*, en *d*

*Dit bleek het lastigste onderdeel van de spelling te zijn. Tegelijkertijd zijn die stomme r, t en d, zeer kenmerkend voor het Twents. Als je consequent aan één regel vasthoudt -bijvoorbeeld: 'stomme medeklinkers altijd schrijven'- stuit je al snel op iets geforceerds. Bijvoorbeeld een Twents woord voor 'aardige kwajongen' zou je dan moeten schrijven als: **börstel**, en uitspreken als: **bössel**. Omgekeerd: als je stelt: 'stomme medeklinkers nooit schrijven', stuit je al snel op andere lastige spellinggevolgen: **nen besten keerl** wordt dan: **nen bessen keerl**. Iemand die iets met bessen doet, lijkt het. En: **fesen** ipv **feesten**. En: **spotten** ipv **sporten**. Hetzelfde blijft gelden wanneer je bijvoorbeeld stelt: de **r** altijd wel en de **d** of **t** nooit schrijven, of andersom. Vaak is het ook onduidelijk of die **r**, **t** en **d** niet uitgesproken wordt of er helemaal niet (meer) is. Het woord voor 'aardige kwajongen' kun je zo alleen qua stomme medeklinkers al op vier manieren schrijven: **börstel**, **börsel**, **böstel** en **bössel**. Om toch niet per woord te bepalen wat het worden moet, en tegelijkertijd zo weinig mogelijk regels te hebben, zul je een reglement moeten 'ontwerpen'. Hieronder staat het resultaat. Het aantal regels is zo beperkt mogelijk gehouden, en bevordert hopelijk een prettig lezen en schrijven.*

Het Twents kent veel voorbeelden van weggefallen medeklinkers. Hierbij is het vaak een lastige vraag of ze niet worden uitgesproken, of er simpelweg niet (meer) zijn. Voor de woordherkenning is het meestal handig ze wel te schrijven, maar in andere gevallen kan een geschreven stomme *r*, *t* of *d* juist storend werkend bij het vlot lezen. De volgende regels zijn zodanig opgesteld dat ze zowel voor de schrijver als voor de lezer eenvoudig werkbaar zijn.

DE STOMME *r*

- Een stomme *r* wordt in principe altijd geschreven.

Echter: in de lettercombinatie **-ors** of **-örs** wordt de *r* weggelaten: *wos* ('worst'), *döske* ('dorsen'), *dös.t* ('dorst'), *böste* / *bösten* / *böskes*, *Oatmöske*, *mös* ('lage moerassige wei-de'), *Oelenmös*, *bösseln*, *nen bössel*, *bössels*, *wösseln*, *gewössel*, *ik heb der met (e)wössel*.

- De *r* wordt ook niet geschreven in: *vot* (inmiddels te zeer als zonder *r* gevoeld).

- Verdere uitzondering: leenwoorden die niet vertwentst zijn. *Porselein* bijvoorbeeld, blijft wel *porselein* omdat het een niet-vertwentst (Nederlands-Frans) leenwoord is.

- Let wel, soms is er geen *r*, dus ook geen stomme: *spekhäskes*, *gaddern*
En ook meervoudsvormen van 'ster' (plek) - *stedden*; en meervoud van 'per' (pad) *pedden*, en *plor* ('vod') – *plodden*, hebben geen *r*.

- Dus wel de stomme *r* schrijven in alle andere gevallen:
sport, *verdan*, *verschrikkelijk*, *kortens*, *import*, *wörden*, *wördt*, *hert*, *stert*, *start*, *stertke*, *harsens*, *hard*, *harde*, *taarten*, *kaart*, *ampart*, *better*, *kamer*, *trekker*, *dwers*, *karsenboom*, *karsmis*, *doot dat mer*, *mar good*. Allemaal zonder *r* in de uitspraak.

- Een stomme *r* na een lange aa-klank blijft ook staan aan het eind van een woord:
vaar maakt zik naar, *ambtenaar*, *mekaar*, *blaar*, *martelaar*, *keunstenaar*.

Bovenstaande regels omtrent de stomme *r* kunnen spellinguitspraak in de hand werken. Toch is, voor de woordherkenning, gekozen de stomme *r* wel te schrijven, behoudens de enkele uitzonderingen. Automatisch zegt een Twentenaar, ook in het Nederlands: **spot**, als hij **sport** bedoelt. Het is voor 'boetenmaarksen' goed om in gedachten te houden dat de Twentse uitspraak de *r* meestal niet laat horen wanneer die:

1. ná een korte klinkerklank vóór een *d*, *n*, *s*, of *t* komt.

(Ezelsbruggetje: 'De NederSaksische Taal'.)

harsens, *Karsmis*, *verschrikkelijk*, *verske*, *persvoor*, *poeiers*, *hert*, *kortens*, *kort*, *stert*, *verdan*, *verdreet*, 's *morns*, *morn*, *narns*, *allerbarsens*, *fluustern*, *mostern*, *Arnold*, *Gert*, *porno*. Dus je hoort: *hassens*, *Kasmis* etc.

2. aan het eind van een onbeklemtoonde lettergreep staat:

poeier, *better*, *aamper*, *emmer*, *kamer*, *trekker*, *keender*, *anner*, *meister*, *pepper*, *computer*.

3. achter een lange aa staat:

Bulgaars, *keunstenaar*, *keunstenaars*, *vaar*, *maarschalk*, *waarschouwen*, *naar maken*, *taarten*, *kaart*, *waardt oe*. Het wordt uitgesproken als: *keunstenaar*, *vaa*, *maa-schalk*, *waa-schouwen*, *taten*, etc.

De *r* na een korte klinker spreek je meestal wel uit als het de laatste letter is van een beklemtoonde lettergreep:

Hee har, *ber*, *ster*, *der*, *bar* (zeek), (hee) *har*, *plor*, *snor*, *berre-ster* (bedstee), *keenderber*, *hangsnor*, *arbeid*, *kaarke*. Uitzonderingen bijv: *mar*, *mer*.

Na een lange klinker (behoudens de -aa) wordt hij wel uitgesproken. (Uitgesproken op z'n Nedersaksisch uiteraard, analoog aan het Hoog-Duits, bijv:

'Weersel' als 'Wee-âhsel', of met een punt-*r* bijv: *keark*.)

weerd, *goarden*, *board*, *veur*, *bier*, *doar*, *zeer*, op'n *doer*, *schier*, *vloer*, *pestoor*, *schoer*, *schier*, *siersel*, *meer*, *veren*, *an-keren*, *Goor*, *doren*.

Dit klinkt dan min of meer als resp: *wéé-âd*, *goo-ânn*, *veu-âh*, etc.

Voorbeelden met (punt-*r*): *stearken*, *stork*, *de wear*, *beare*, *zear he*, *keark*, *woarm*, *wöarmer*,

NB: na andere klinkers dan *-aa* is een *r* aan het eind van een woord meestal niet stom. Bijvoorbeeld: *he har*; en ook bij bijv: *op'n doer*; is de *r* niet toonloos. Anders zou de uitspraak zijn: 'doe'. Ook in samenstellingen: *doer-appel*.)

En: *de moor*; naast *moo*, waarbij *moor* een andere uitspraak geeft en ook een wat andere betekenis heeft dan *moo*. (Ongeveer als 'moeder-de-vrouw' vs 'moeder'.)

DE STOMME *t*

Een stomme *t* wordt altijd geschreven, behalve:

Na elke *-ch* blijkt de *t* weggelaten te kunnen worden zonder nadelen. Het bevordert wel het sneller lezen en schrijven. Bijvoorbeeld het Nederlandse '**s nachts**': in het Twents klinkend als: **snangns**. Voor je hoeft te dubben of je toch de stomme *t* moet schrijven, of dat die *t* er helemaal niet is, weet je: na een *-ch*, nooit een onhoorbare *t* schrijven. Dus: '**s nachens**'. Ook bij bijv. **wichtke** zit die *t* eerder in de weg dan dat hij de woordherkenning lastig maakt.

- na *-ch*: *wichke, zachen, zachkes, 's nachens, n slechsten*.

- in lettercombinaties die klinken als *ossel/össel/ussel/assel* (Zie ook stomme *r*): *wosseln, bössel, nusseln, vasseloavnd, frosseln*,

- Na een *-rs* waarbij de *r* niet gehoord wordt, of die nu geschreven wordt of niet, wordt de *t* niet geschreven: *wossen-Jan, karsmis, körskes, kikvörskes, wöskes, böskes, allerbarsens, 't is börsen*. En dus *böskes* naast *böste*, omdat de laatste *t* niet stom is.

Als je in de lettercombinatie *-rst-* waarbij zowel de *r* als de *t* stom is, twee van de drie letters die je niet hoort toch schrijft, komt het woordbeeld vrij ver van de uitspraak te staan. **Karstmis** schrijven en **Kasmis** zeggen is voor het gevoel dat je je eigen taal nog herkent, lastig. Omdat de stomme *r* altijd wordt geschreven, behoudens de uitzonderingen, wordt daarom de *t* weggelaten. Uiteraard niet bij *t*'s die niet stom zijn:

Dus wel schrijven bij *-rs* na lange klinkers: *eerstens, n doorsten van et spil*. De *r* is hier namelijk niet stom.

En in alle overige gevallen.

Dus de toonloze *t* schrijf je ook in alle andere gevallen wel:

n lesten is'n besten, wat mut dat kosten, kisten, lusten, vestkes, kistke, kästkes.

(En een hóorbare *t* schrijf je uiteraard altijd: *leste, börste, zachter, achter*, etc.)

Bijzonderheid: een *versje* en een *vestje* klinken in het Twents exact hetzelfde: *veske*; maar je schrijft het resp. als *verske* en *vestke*. *Dat verske grip mij achter et vestke*.

STOMME *d*

De stomme *d* is de lastigste. Hier moet de schrijver zelf beoordelen of de twee bovenstaande regels beide opgaan of niet. Bijvoorbeeld: **wiej stunnen**, naast **wie deuden**. Met name bij de sterke werkwoorden is hier geen vaste regel voor te geven. Daarom de twee bovenstaande handvatten.

- Een stomme *d* wordt weggelaten als er:
  1. onomstotelijk geen *d* te horen is én:
  2. daarbij een geschreven *d* uitspraakverwarring of een slechtere woordherkenning geeft.

Bijvoorbeeld: *onmeundig, heandig, oalde vrouw, peerde*, kan spellinguitspraak opleveren. Dus: *onmeunig, heanig, pere, wiej, oale grond, haanske, weure, onmeunig, pere, 's oavns, oarigen keerl*.

Wel: *oalden keerl*, (vs *oale vrouw*), *oaldsten, Dealden*. (regel 1 en 2 gaan hier niet op.)
Uitzondering bijv: *Olnzel*. (Ingeburgerde eigenaamspelling.)

In de Achterhoek, en in sommige zeer lokale varianten van het Twents, zegt men overigens wel heandig, onmundig en olde. Als de schrijver specifiek die variant wil laten horen schrijft hij het met een d. Maar ook alleen dan.

Bij bv *oalden, oaldste, Dealden, schealden* en *oaldsten*, is het, in tegenstelling tot *heanig, oale* en *onmeunig*, niet goed te horen of je nu wel of niet een *d* uitspreekt. Bovendien stoort de geschreven *d* niet in de uitspraak, én geeft het vaak een betere woordherkenning. *Schealden* en *goalden* bijvoorbeeld, is duidelijker dan: *schealen* en *goalen*.

Er zijn voorstanders van het altijd schrijven van de **stomme d**. Dit kan, zoals hierboven al aangegeven, snel spellinguitpraak opleveren. Schrijf je **peerde** ook al zeg je **pere**, dan geeft dit, zoals gezegd, snel uitspraakverwarring: **peerde** heeft dan hetzelfde woordbeeld als **weerde**; terwijl je bij het lezen de ene keer de **d** in **-eerde** niet uitspreekt en de andere keer wel: "**alle pere bint van weerde**". Bij ovt zwakke ww is de regel makkelijk: ovt is namelijk gelijk aan het infinitief. Zie hierna.

- Zie verder onder: 'Vervoeging zwakke werkwoorden'.

OVERIGE STOMME MEDEKLINKERS

- Bij eventuele overige stomme medeklinkers geldt eveneens het uitgangspunt: indien onomstotelijk niet te horen, en het schrijven ervan uitspraakverwarring kan geven of een slechte woordherkenning oplevert, laat men ze weg.

Bijvoorbeeld: bij *'n zölfden* is in een groot deel van Twente de *f* niet aanwezig. Dan kun je gerust schrijven: *n zölden*.

ZWAKKE WERKWOORDEN

Het Kofschip is nooit in Twente aangekomen. Dit maakt het spellen van de verleden tijd van zwakke werkwoorden erg gemakkelijk. Die is namelijk gelijk aan de infinitief (het onvervoegde, hele werkwoord, ook wel *onbepaalde wijs* genoemd):

Infinitief*pleren***ovt.***ik pleren, iej pleren, hee pleren, wiej/iejleu/zee pleren. Ook: doe pleren ik, pleren iej, pleren hee, pleren wiej/iejleu/zee.*

Uitzondering is de doe-vorm. Daar komt in de onvoltooid verleden tijd een s achter het infinitief: doe plerens, doe wearkens.

<i>zoargen</i>	<i>hee zoargen etc. en doe zoargens</i>
<i>betalen</i>	<i>hee betalen</i>
<i>smeicheln</i>	<i>hee smeicheln</i>
<i>gaddern</i>	<i>hee gaddern</i>
<i>leavn/leaven</i>	<i>hee leavn/leaven</i>
<i>hoovn/hoven</i>	<i>hee hoovn/hoven</i>
<i>teken</i>	<i>hee teken</i>
<i>zeagen</i>	<i>hee zeagen</i>
<i>krabben</i>	<i>hee krabben</i>
<i>beawn</i>	<i>hee beawn</i>
<i>wonnen/wonen</i>	<i>hee wonnen/hee wonen</i>

Dit betekent dat er ook geen verleden tijd wordt gemaakt met dubbel-*d* of dubbel-*t*:

<i>hoosten</i>	<i>hee hoosten</i>
<i>oetmesten</i>	<i>hee mesten oet</i>
<i>laanden</i>	<i>hee laanden</i>
<i>braanden</i>	<i>hee braanden</i>
<i>zuchen</i>	<i>hee zuchen</i>

Alle motivering staat al in de spellingomschrijving zelf.

Uitzondering:

- In sommige plaatselijke varianten kom je de oorspronkelijke vorm nog tegen:
hee makede, hee waskede(n), Isaac zeagenden Jacob.

Aan de eerste twee voorbeelden kun je nog zien dat het Kofschip nooit in Twente is geweest. Als je bij bepaalde woorden deze lokale varianten gebruikt, schrijf je: *maakde(n), waskede(n), zeagenden* etc.

NB: het schrijven van de ovt van de zwakke werkwoorden is in deze versie van de *Kreenkspelling* eenvoudiger dan in de vorige; aangezien het is samen te vatten in de regel:

"de onvoltooid verleden tijd is in alle persoonsvormen gelijk aan de infinitief."

In de vorige spellingversie werd nog bij de niet-kofschipwoorden een *d* gehandhaafd, omdat er in de werkgroep een stem opging dat er bij sommige van die woorden wel degelijk een *d* te horen was: *hee pleerden, hee zoargden*. Anderen hoorden juist: *hee pleren, hee zoargen*.

In de ovt wordt dus nu in alle gevallen noch een *d* noch een *t* toegevoegd, tenzij men hem in specifieke varianten hoort.

De regel wordt dus min of meer omgedraaid. Hierdoor wordt deze eenvoudiger en in de praktijk zullen de meeste Twentenaren geen toegevoegde *d* zeggen/horen.

Voltooid deelwoord zwakke werkwoorden

- Omdat het Kofschip nooit in Twente is aangekomen zou je eigenlijk *hee hef maakt* etc. moeten schrijven. Maar omdat dat erg afwijkt van wat we gewend zijn uit het Nederlandse schriftbeeld, wordt hier het kofschip gevolgd.

Dus: *de bosschoppen bint haald*, en: *de ofsproak is maakt*.

Ezelsbruggetje: *de gehaalde bosschoppen, de gemaakte ofspraak*.

En waarin we dus zien dat warempel toch nog een 'stertke' van het kofschip is binnengevaren in de Modersproake.

Een voltooid deelwoord volgt in de spelling wel het kofschip. 'Hee is pleerd.' Evenzo ook als het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord wordt gebruikt.

Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord

- *Nen noagemaken Elvis Presley ('een Elvis Presley-lookalike'), ne noagemaakte koo, 'n noagemaakt heundken; nen ofgebraanden weenkel, ne ofgebraande schop, 'n ofgebraand schupke(n).*

Een stomme *t* wordt hier niet geschreven, een stomme *d* wel.

In de praktijk komt zo'n stomme *t* of *d* alleen voor bij mannelijke znw.

Nen gevlecken hoond, nen oet mekaar gepleerden vretgait.

Ook hier staat alle motivering al in de spellingomschrijving. Zie hieronder.

STERKE WERKWOORDEN

- Ook bij sterke, oftewel onregelmatige werkwoorden wordt het toevoegen van een extra *t* of *d* om op het Nederlandse voorbeeld te lijken, gezien als een hypercorrectie. Dus niet schrijven: *wiej mosten, reukten* (van *roeken*), *kochten, wolden, stunden* etc, maar: *wiej mossen, wiej wussen, wiej reuken, wiej wollen, wiej stunnen, wiej konnen*. Omgekeerd worden ze ook niet weggelaten waar ze wel zijn: *hoalden - wiej heulden, veenden - wiej vunden, doon - wiej deuden*.

Let wel: *stoan - wiej stunnen*, naast *veenden - wiej vunden*, dus je zou kunnen denken dat de regel is: zit er een *d* in de stam dan ook een *d* in de verleden tijd, maar neem bijvoorbeeld: *doon - wiej deuden*. Geen *d* in de stam, maar het moge duidelijk zijn dat *wiej deun* niet alleen slechte woordherkenning geeft, maar het laat ook een *d* weg die

er gevoelsmatig wel zit. De sterke ww. worden niet voor niets ook wel *onregelmatige* ww genoemd; er is niet echt een sluitende regel te bedenken over het wel of niet schrijven van een *d* bij de verleden tijd van onregelmatige werkwoorden. De twee vuistregels onder het kopje *De Stomme d* zijn hierbij goed bruikbaar.

EN HARN

De onvoltooide verleden tijd van *wean* en *hebben* kennen een specifieke schrijfwijze:

Wean/ween/weân/wedden ovt

Hebben ovt

ik was

ik har

iej warn / doe wars

iej harn / doe hars

hee was

hee har – har he

wiej warn

wiej harn – har(re) wiej

iej(leu) warn

iej(leu) harn – har iejleu

zee warn

zee harn – harn zee

lokale varianten:

iej waarn; zee waarn etc.

Omdat ***wiej wadden*** niet echt goed het ww weergeeft, en ***wiej warren*** ver afstaat van de uitspraak is gekozen voor: ***wiej warn*** etc.

En omdat ***wiej hadden*** naast ***ik har***, ***doe wars*** en ***hee har***, consequenter kan, is gekozen voor: ***wiej harn*** etc. In diverse andere Nedersaksische varianten, ook in Duitsland, zie je dat hier vaak voor aekozen wordt. Ludaer Abeln (Meppen): "Wi harn io nix".

WORDEN EN WORN, WÖRDEN EN WÖRN

Naar keuze kan *worden* ook geschreven worden als *worn*. (Lokale variant: *wörden - wörn*)

WEL OF NIET EEN t ACHTER EEN STAM DIE EINDIGT OP t OF d

Wiej proat of wiej proatt? Hee zet of hee zett?

- Bij een persoonsvorm die in de tegenwoordige tijd een *t* krijgt na de stam, komt er geen extra *t* wanneer de stam eindigt op een *t*. Dit is gelijk aan de Nederlandse spelling: 'hij zet', 'hij praat'. In het Twents geldt dit niet alleen voor de tweede en derde persoon (*iej zet*, *hee zet*), maar ook voor de drie meervoudsvormen (*wiej zet*, *ieleu zet*, *zee zet*). Dus niet: *wiej zett* etc. Bij stam eindigend op *d* wordt de *t* wel geschreven: *wiej riedt*.

Dit is al heel lang gebruikelijk bij het schrijven in het Twents, en er is ook geen noodzaak af te wijken van de Nederlandse regel.

Bij wat hieronder volgt wordt de Twentse vervoeging aangehouden, omdat die duidelijk afwijkt van de Nederlandse. Het levert geen schrijf- of leesmoelijkheden op, terwijl het voorkomt dat je inconsequent moet zijn.

Maar:

Hee rid of hee ridt?

- In de tegenwoordige tijd derde persoon enkelvoud komt geen *t* achter de stam als er sprake is van een klinkerverandering: *lopen - hee löp*; *kieken - hee kik*. De vraag doemt dan op wat te doen bij een werkwoord met een stam eindigend op een *d*. Bijvoorbeeld: *snieden - hee snid* of *snidt*, *rieden - hee rid* of *ridt*, *hoalden - hee höld* of *höldt*?

De redenering is: bij een klinkerverandering komt er in de derde persoon enkelvoud geen *t* achter de stam (*lopen - hee löp*), dus ook na een stam eindigend op *d* komt dan geen *t*. Zo wordt het:

rieden(/rien) - hee rid; *snieden(/snien) - hee snid*; *hoalden - hee höld*; *breuden(/breun) - de hen brod*.

Wel een *t* bij de meervoudsvormen uiteraard, omdat daar geen klinkerverandering plaatsvindt: *wiej riedt*, *wiej sniedt*, *wiej hoaldt*.

- Waar er geen klinkerverandering optreedt bij de derde persoon enkelvoud komt er wel een *t* achter de stam: *Redden-hee redt*, *bidden-hee bidt*, *duden-hee duudt*.

DE NASALE EIND-n

Er wordt in de spelling geen onderscheid gemaakt tussen een afgesloten eind-n, en een open nasale eind-n.

Voorbeelden:

*Je zult anders met ingewikkelde diaktrische tekens moeten gaan werken. "Indien niet nodig, zoveel mogelijk vermijden," was een van de uitgangspunten. En waarom wel **strien** schrijven met toevoeging van een diakritisch teken, als je het ook niet doet bij **verdän** en **Jan**. Het schept meer problemen dan dat het problemen oplost.*

Afgesloten -n

(als in het Nederlandse *Jan*)

zun
acht, negen, tien
tante Sien
morn, broaden, breuden
lieden

Open nasale -n

(als in het Franse *Jean*)

verdän, ik kan, oons Jan
derhen tien (ernaartoe trekken)
strien (lopen met grote passen), *knien*
broän [variant van: (*broaden*), *breun* (*broeden*)]
lien (*lijden*)

Dit is al gemotiveerd bij de klinkertekens, helemaal aan het begin.

VERKLEINWOORDEN

Het verkleinwoord wordt gevormd door *-ke(n)* of *-ske(n)*, vaak gecombineerd met een klinkerverandering. *Kop – köpke, pop – pupke*. Dus waar nodig, dubbele *k*: *pleankke(n), beukke(n), deukke(n)*. Het is immers *pleank-ken*.

Naast natuurlijk de varianten: *pleankske(n), beukske(n), deukske(n)*.

ä

Wanneer een *a*-klank in een zelfstandig naamwoord bij verkleining verandert in een *e*-klank, wordt dat geschreven als *ä*.

vlam – vlämke / vlämmeke(n)

stam – stämke / stämmeke(n)

Evenzo bij meervoudsvorming:

pak – päk(ke)

lam – lämmer

Wanneer er een *e* klinkt, als er nog geen sprake is van verbuiging blijft het *e*, ook in de verbuiging:

ledder – ledderke(n)

stem - stemmeke(n)

bek – bekske(n)

! In sommige delen van Twente zegt men voor *staart*: *start* en in andere delen weer *stert*.

Schrijft men *stert* dan moet men ook consequent verbuigen naar *stertke - twee stert*; en idem dito met *start – stärtke – twee stärt*.

DE VERANDERDE g

De *g* verandert in sommige lokale varianten in een *w*: *row* ('rogge'), , *vluw* ('vlug'), *teruw* ('terug'), *elbow* ('elleboog'). Het is duidelijk dat je dat dan gewoon met een *w* schrijft.

Lastiger wordt het als de *g* verandert in een *j*: *ze zejt* ('ze zeggen'). Omdat *-ej-* klinkt als *-ei-* wordt het vaak geschreven als *ze zeit*. De regel is echter: Betreft die *ei/ej*-klank een veranderde *g*, dan schrijf je geen *i*, maar een *j*. Voorbeeld: in sommige delen van Twente zegt men: *ze zegt/ze zengt*, en in andere *ze zejt*. Hier betreft het een veranderde *g*, dus: *ze zejt*.

Voorbeelden veranderde *g*-klanken: *ze kriejt, ze lejt, ze majt, de hej* ('heg')

Voorbeelden met *i*: *ze zeait, ze meait, et weait, moin* (van: mooien dag / mirrag / oavnd).

Ze zejt at ze zeaid hebt ('ze zeggen dat ze gezaaid hebben.)

He'j de hej sneuid? ('heb je de heg gesnoeid?')

SCH- EN -SKE

- De *sch-* wordt vaak uitgesproken als *sk-*. Toch schrijf je altijd: *school, schoefkoar, schrievn, schien* etc.

Van nature spreekt een Twentenaar de **sch-** al uit als **sk-**. Bekend zijn de verhalen hoe het op de lagere school werd afgestraft wanneer een kind **skool** zei. (Er zijn overigens ook plaatsen in Twente, Geesteren bijvoorbeeld, waar men wel een zachte **ch** ipv een **k** gebruikt). Voor de snellere woordherkenning is gekozen voor **school, schrieven/schrievn** etc. Dat het niet zo vreemd is om een **sk-**klank als **sch-** te schrijven zie je aan diverse Engelse woorden als: *school, schisme, scheme, scholarship*.

- De *-ske*, aan het eind van een woord, wordt daarentegen wél met een *k* gespeld: *meanske, Eanske, viske, et schupke(n), Oatmöske*.

Hier zijn de voor en tegens ongeveer gelijk opgaand. Of je nu **Eanske** schrijft of **Eansche**. Bij **Eansche** kun je zeggen dat je het aan de lezer overlaat of die **-sche** met een zachte **ch** laat klinken of toch een **-ke** laat horen. Daarom is als regel de **-ske** voorgeschreven, met mogelijkheid een lokale variant met **-sche** te schrijven.

NB: Bij lokale varianten die aan het eind van een woord wel een *g*-klank laten horen, kan desgewenst gespeld worden: *meansche, Eansche, vische, Oatmösche*. Maar nooit: *skool, skoefkoar, skoonleppel, skrievn, skienen*. etc.

HEE / HE / ER

- Het Nederlandse 'hij' wordt: *hee* (beklemtoond), *he* (onbeklemtoond). *Hee hef zeg dat he kwam*. (Dus niet: *dat e / dat-e / datte / dat'e* etc.)

Zowel etymologisch, als qua woordherkenning, als een gemakkelijk te hanteren voorschrift, als goed werkend bij de uitspraak, is alles te zeggen voor **hee/he**. André Hottenhuis heeft dat destijds helder uiteengezet bij de spellingsvergadering van 15 mei 2006. **Dat hef he** ook nooit schrijven als een samentrekking want je hoort een heel zachte, onopvallende **h**. **Dat hef e, hef-e, hef'e, heffe, hef er** etc. zijn alle absoluut fout. Daarom: **hee hef, dat hef he**.

Met *hee* en *he* zijn alle beklemtoonde en onbeklemtoonde zinsvarianten van 'hij' uit te drukken. Een verkorte, of samengetrokken vorm hoeft hier dus niet apart weergegeven te worden.

*wus he, dat he, hee zear, zear he, hef he, leut he.
hee har gen idee wat he deu, at he a wat deu.*

UITSpraakVERBASTERINGEN

- Uitspraakverbasteringen ter vergemakkelijking van de uitspraak, worden als volgt behandeld: de veranderde klank wordt op de plaats van de verdwenen letter gezet: *dar he dat deu, ar he dat wol, dan murre wiej* waarbij de *t* of *s*, ter vergemakkelijking van de uitspraak veranderd is.
- Een toegevoegde letter wordt eveneens geschreven of het deel uitmaakt van het woord: *dat hef her a zeg*. Enkel als er uitspraakverwarring kan ontstaan wordt het liggende streepje gebruikt: **dat deu-r he**, en **dat doo-r ik**, om maar wat te noemen. Want **deur** en **door** spreek je anders uit dan **deu-r (he)** en **doo-r (ik)**.
“Wel steet der achter de deure,” **deu-r he**. / Ach, wat **doo-r ik** toch door.

Bovenstaande is een verandering ten opzichte van de spelling van 2008. Daar werd nog voorgeschreven: *dan doo-r-iej dat, dat hef he-r-a zeg*. Dus met twee streepjes. Analoog aan het Franse *que reste-t-il*. Dit bleek in de praktijk voor het Twents niet goed te werken. We hebben hier geen traditie in, en het kan ook met één streepje.

ZIE EN SIE

zie

Waar het Nederlands de Franse uitgang *-ge* heeft.

Garazie, stazie lopen, hallozie, bagazie.

sie

Als *-sie* i.p.v. *-tsie* gehoord wordt: *vekaansie, petaansie, generoasie*.

NB: wel: *functie, reactie, injectie*, omdat hier in het Nederlands geen *-tsie* gehoord wordt maar een *-sie*.

Bovenstaande Omdat de uitspraak, van bijvoorbeeld de **-zie** in **hallozie**, en de **-sie** in **generoasie** te ver afstaat van **horloge** en **generoatie**. Horloge schrijven en hallozie zeggen werkt niet in de praktijk.

ZON / ZONNE / ZONNEN

Waar het Nederlands schrijft: *zo'n kind, zo'n vrouw, zo'n man*, schrijft je resp: *zon keend, zonne vrouw, zonnen keerl*.

EM, NE, NEM, DER, EEN, ES

em

'hem' = **em** (uitspraak: *əm*; *de e, als in de*)

Zee geet noe met ém (beklemtoond); zee hef em dat doan (onbeklemtoond)

ne, nen, nem (accusatief) Doar he'j ne wa / a'j nem inkoelt, greaw ik em der persoonlijk wier oet, zee hef nem kust.

der

Altijd **der** schrijven, ook al klinkt het in het zinsverband soms als *ter*.

Ik heb der wes; as der wat was; dan mut der wat gebeuren.

Nooit gebruiken: *ter, t'r, d'r*.

een, eens, ees, es

- Het Nederlandse *eens* en 's wordt geschreven als:

ees (beklemtoond) en **es** (onbeklemtoond, uitspraak *us*).

Ees 'n moal mö'k der es met ophoalden; kiek es an.

- 's is gereserveerd voor samentrekkingen: *'s morns; da's ok wat.*

- *Eens*, in de betekenis van 'niet mee oneens': *Eens of nich met eens?*

- *Een*, telwoord.

DE UITGANG -lijk

De uitgang **-lijk** wordt in het SN en in het Twents op dezelfde manier uitgesproken. Namelijk met een schwa. Voorbeeld met 'lelijk', SN: 'lelək; TW: 'lillək'. Dus geen noodzaak hier afwijkend te spellen.

De uitgang **-lijk** (in het Nederlands), blijft **-lijk**. Dus *dudelijk, lillijk* (niet *dudelik, lillik*) etc.

DE UITGANG -ig

Hier is hetzelfde aan de hand als bij de uitgang **-lijk**. De uitspraak van de uitgang **-ig** is in het SN gelijk aan het Twents. **-schwa+g: -əg**. **krachtig** klinkt ook in het SN als **krachtəg**.

De uitgang **-ig** (in het Nederlands) blijft **-ig**. Dus *eerdöanig, jongs-achtig* (niet *eerdöaneg, jongs-achteg*).

EIGENNAMEN

Eigennamen en plaatsnamen kunnen, in verband met de historische gewenning, afwijken van de spellingregels.

Bijvoorbeeld: *De Lutt, de Heimöll, Olnzel*. (ipv: *De Lut, de Heimöl en Oldenzel*).

LEENWOORDEN

worden volgens de Nederlandse spelling geschreven, tenzij het woord al te 'vertwentst' aanvoelt:

tilfoon, plastieken (toeten), dieree (diarree), grösmesien, e-miel, uro.

Ook: *vekaansie, kemissie, rippeteren*; maar *drone, fitness, computer* om een paar voorbeelden te noemen, blijven Engels gespeld.

UUZ

de klank *-uuz* is een andere dan *-uus*. Vergelijk: *twee muuz - twee muuskes*. De eerste is langereker, met een zachte *z*.

1 hoes - (2 huze) - 2 huuz; 1 moes - (2 muze) - 2 muuz.

Muuz en **huuz** komt van **muze** en **huze**, waarbij de *e* nagenoeg onhoorbaar is geworden. In sommige plaatsen in noord-Twente zegt men vaak ipv **1 hoes: 1 huus**. Die **-uus**-klank is een andere dan die van **2 huuz**. Die laatste is langereker en de *z* is zachter dan de *s*. Dus betere klankbenadering en snellere meervoudsherkennenning: **1 hoes - 2 huuz** (of natuurlijk: **huze**). Ook analoger dus aan het Nederlandse woordbeeld '**huizen**'.

EJ

als er in een lokale variant een *ei*-klank te horen is, waar het Nederlands een *ij* of een *ieuw* heeft wordt dat geschreven als *ej*:

wej hebt, nejjoar, ik bin benejd.

De lokale varianten **wej** en **nej** etc. staan los van de Nederlandse *ei*- dan wel *ij*-klank. Het lijkt een *eij*-klank doordat de **-ej-** klank daar dicht bij in de buurt komt.

VERDER

- Diverse varianten voor *niet*, zoals: *nich, neet, nit, nie, nin, nen, neit...*

Maar **nich** niet schrijven als *nig*.

- Waar de spellingregels geen uitspraak over doen gelden de spellingregels van het Nederlands.

Dit is een handig uitgangspunt. Omdat we al bekend zijn met die regels, kunnen de spellingvoorschriften van het Twents beperkt blijven tot aanvullende.

Is het bijvoorbeeld: *dizzen* of *dissen*?

In het Nederlands heb je: '*deze*', dus wordt het: *dizzen*.

Nog een voorbeeld ter verduidelijking:

als je twijfelt tussen *mooi da'j met doot* en *mooi da'j metdoot*, dan kijk je naar de Nederlandse voorschriften, waarin *meedoen* aan elkaar wordt geschreven.

En dus in het Twents ook.

En als je twijfelt tussen *iej könt dervan/der van opan/op-an/op an*, schrijf je: *iej könt dervan op an*.

Omdat het in het Nederlands geschreven wordt als: *je kunt ervan op aan*.

Als daardoor een woord wat lastig herkenbaar wordt, volg je ook weer de Nederlandse regels en plaats je een liggend streepje, ter vergemakkelijking van de herkenbaarheid of ter voorkoming van een klinkerbotsing: *gala-oavnd*, *met-etten*.

- De *Kreenk-spelling* is dus, zoals gezegd, een klankspelling en gaat niet uit van een standaard-Twents. Het schrijft niet voor of je voor '*wij*': *wiej*, *wie*, *wi-j*, *wee*, *wel*, *vie*, *viej* of *wej* gebruikt. Het schrijft wel voor hoe je de daarin gebruikte klanken spelt, en dat je bijv. *wi-j* niet gebruikt voor de samentrekking van *wil* en *iej*, aangezien je daar de schrijfwijze *wi'j* voor reserveert. En vice versa.

TOEPASBAARHEID OP OVERIGE NEDERSAKSISCHE DIALECTEN

Van alle Nedersaksische dialecten "an dizze kaant van' poal" is het Twents "het meest Nedersaksisch" in die zin dat het qua grammatica, idioom en woordenschat het verst afstaat van het Standaard Nederlands.

Om deze spelling ook te kunnen gebruiken voor de overige Nedersaksische dialecten, zoals bijvoorbeeld het Sallands, hoeft men hoofdzakelijk alleen maar bepaalde zaken niet toe te passen. Om een voorbeeld te noemen: alleen het Twents kent een sterk onderscheid in drie geslachten. Het hoofdstuk 'lidwoorden' is daarom uitgebreider dan voor de overige dialecten noodzakelijk is. "Op nen stoel bie'n dokter", wordt al in Noord-Twente, waar de taal richting Sallands gaat: "Op een stoel bie de dokter". Zodoende is deze spelling in principe ook prima te gebruiken voor de andere Nedersaksische dialecten.

Varianten als: *huus* ipv *hoes*, en *fietse* en *ik heb dat edoane*, zijn ook uit deze spelling te halen, aangezien dit document geen grammaticabeschrijving is maar een spellingvoorschrift.